

AETalaiaCC20142610_064

64a SORTIDA “Coneguem Catalunya”

V Ruta literària

ELS SOTS FERÉSTECS

Raimon Casellas

26 d'octubre de 2014

ELS SOTS FERÉSTECES

Els sots feréstecs és la **primera novel·la rural modernista**. Escrita per Raimon **Casellas**, tracta sobre un capellà (**Mossèn Llätzer**) exiliat a Montmany que intentarà canviar una societat feréstega, sense sentiments, com si estigués “morta”.

Argument

Mossèn Llätzer és un capellà de ciutat que ha estat exiliat a una parròquia rural, [Sant Pau de Montmany](#) o *Els Sots Feréstecs*, perquè havia intentat reivindicar la memòria d'un filòsof del passat (potser Sibiuda o fins i tot Verdaguer, tot i que aquest darrer era encara viu en aquell moment; també es pot veure un cert paral·lelisme entre mossèn Llätzer i mossèn Cinto). El paisatge feréstec i l'estat ruïnós de l'església constitueixen una imatge de l'abandonament i aïllament en què es troba el personatge en el particular regne de la mort.

Hi va carregat de bones intencions, amb el propòsit de donar vida espiritual als pagesos, però de seguida xoca amb la seva gasiveria i desconfiança. Com que veu que no en treu res, intenta convèncer-los amb l'exemple, i així es posa a refer tot sol l'edifici malmès de l'església, amb l'únic ajut, minso, dels majordoms de la rectoria, d'edat avançada. Tanmateix, no aconsegueix altra cosa que la mirada burleta dels camperols i que el titllin de ric. Intenta redimir els feligresos (la gent dels llimbs) de la seva passivitat i misèria d'esperit amb una actitud vital i enèrgica. Els veïns de la parròquia són descrits, en pàgines memorables, gairebé com animals sense esma, sense voluntat ni consciència, que segueixen els dictats d'una tradició i rutines mai qüestionades. Metàfora de l'enfrontament entre l'artista i la societat de l'època (Raimon Caselles havia teoritzat àmpliament sobre aquest tema). Mossèn Llätzer acabarà sucumbint en aquest conflicte, arran de l'aparició a l'ermita de Puiggraciós, que fa d'hostal de camins de bast, de la Roda-soques, una prostituta que aviat aconsegueix l'èxit que li falta al capellà i que aconsegueix despertar els baixos instints i la roïndat moral dels feligresos.

La novel·la té un desenllaç impactant, en què el mossèn, a més de burlat i escarnit, acaba pitjor que mort... Quan més enfonsat es troba, rep la petició de l'últim sagrament d'un fidel. Això li fa concebre esperances, i malgrat que està dèbil, és de nit i fa un temps de mil dimonis, es dirigeix a la casa del moribund, la més allunyada de la parròquia. Tot era una burla, i a la masia no hi ha cap persona que necessita l'extremunció. En el camí de tornada s'estimba i cau en un estat catalèptic, que el manté en plena lucidesa mental, però sense moviments. El creuen mort, i mossèn Llätzer ha d'assistir impotent al triomf de la Roda-soques durant la seva vetlla.

“De viu en viu me donaran terra sagrada en el fossar de l'església. És una sentència que porto a sobre, la de ser tractat eternament com a difunt. Quina damnació més tremenda per a mi, que sempre he cercat la llum del sol, que sempre he cercat la vida! (...) Volia ressuscitar els bosquerols difunts que van caminant per les boscúries negres amb positures de ser animats; però en comptes d'encomanar-los la vida an ells m'han encomanat la mort a mi...”

Estil

D'entre els aspectes remarcables de la novel·la cal ressaltar el llenguatge, fort, coent, farcit d'onomatopeies, repeticions i ruralismes; tot plegat intenta reflectir la situació de forta

tensió entre els dos pols i la despersonalització, ignorància i bestialitat dels pagesos. Aquesta selecció de trets literaris, especialment del lèxic, va provocar la reacció contrària d'una part de la intel·lectualitat catalana, que van titllar el llenguatge "mascle" de barroer i curt de mires, i que va donar ocasió a la caricatura publicada al *Cu-cut* en què els pagesos de Montmany apedreguen Raimon Casellas. Els que estaven irritats no eren els pagesos de l'imaginari Montmany, sinó bona part dels lectors, entre ells -però de manera matisada i intel·ligent- Joan Maragall, el qual trobaria també massa feréstegues les primeres obres de Víctor Català.

Simbolisme, naturalisme i realisme

Els sots feréstecs, malgrat el seu fort caràcter simbòlic, té una base molt realista: hi ha llocs i masies perfectament identificables sobre el mapa; reflecteix una realitat històrica sobre peripècies d'alguns rectors anteriors de la parròquia, que [Raimon Casellas](#) devia conèixer prou bé arran de les seves estades infantils a la masia de l'Ullar (Uià, en la fonètica de la contrada), i alguns dels pagesos descrits corresponen a figures reals, per més que estiguin caricaturitzades.

La literatura modernista

La **literatura modernista** o el Modernisme literari és un moviment que es donà a [Catalunya](#) a la darrera dècada del [segle XIX](#) i durant la primera del [XX](#). Rep el nom d'Art 'nouveau' a altres països. Segons uns autors és una evolució del [simbolisme](#) francès, segons d'altres és un estil hispanoamericà de finals del s. XIX. Les seves característiques principals són l'afany per la musicalitat, la presència de la [natura](#) i d'al·lusions als sentits, i la recerca de la [bellesa](#) perfecta, sobretot a nivell formal, per fugir d'una realitat hostil. L'artista es considera un bohemí que viu la veritable existència, la del plaer i la bellesa, lluny de les obligacions quotidianes.

A Catalunya, el Modernisme té un significat especial, perquè adquireix una dimensió reformadora i revolucionària. No es tracta sols de modernitzar, sinó també de contraposar-se a una societat immobiliària i antiquada. D'aquesta manera, el Modernisme es converteix en una eina transformadora i s'insereix en una realitat social. L'objectiu principal era situar la cultura catalana a nivell europeu. També, presentava una reacció contrària a l'estètica i els plantejaments de la [Renaixença](#).

La [novel·la](#) modernista significa la superació de la manca d'una tradició sòlida en aquest gènere i l'intent de trobar una tècnica narrativa adequada i un llenguatge eficaç. Oposant-se en part a l'estètica realista, recreà ambients vagues i suggeridors, presentà individus rebels amb voluntat de transformar l'entorn i oferí tot un món de símbols definidors de la realitat adversa que envolta el personatge. Concretament, en el camp de la narrativa, destaca la novel·la rural, que mostra un home enfrontat a la natura; de fet, presenta les preocupacions ètiques del modernisme lligades a la interrelació entre l'home i el medi. D'altra banda, hi ha la novel·la decadentista (reproducció dels efectes de la realitat sobre l'artista) i la novel·la costumista, que és un retrat de la societat del moment. Algunes de les novel·les modernistes més representatives són *Solitud* de Víctor Català, i *Els sots feréstecs* de Raimon Casellas.

Raimon Casellas i Dou (Barcelona, 7 de gener de 1855 - Sant Joan de les Abadesses, 2 de novembre de 1910) fou un periodista, crític d'art, narrador modernista i col·leccionista català. Autor d'*Els sots feréstecs* (1901), obra considerada la primera novel·la modernista i precursora del corrent conegut com a naturalisme rural.

Jordi Castellanos i Vila (Tagamanent, el Vallès Oriental, 11 de setembre de 1946 - Barcelona, 19 d'octubre del 2012) fou un reconegut investigador de la literatura catalana.

A partir de la seva tesi *Raimon Casellas i el Modernisme* (1983) va esdevenir un dels principals especialistes en la literatura modernista, i també es va endinsar en l'estudi del Noucentisme. De fet, era el principal estudiós de l'obra *Els sots feréstecs*, de Raimon Casellas, ambientada a l'entorn de Montmany, prop d'on ell va nàixer.

Especialista en aquesta novel·la i estudiós del modernisme literari català, Castellanos ofereix una interpretació sobre la que es considera la primera novel·la modernista catalana. Publicada el 1901 a partir d'una sèrie de contes, la novel·la parteix d'alguns records d'infantesa de Casellas, viscuts a la dècada dels 70 del segle XIX a la masia de l'Ullà, i a tensions entre l'aleshores rector de Montmany –mossèn Lladó– i els feligresos de la zona. Castellanos incidí en la ficció de la novel·la però també en l'origen real del conflicte. En aquest punt assenyalà com Casellas va saber retratar un marc social en transformació i com va enfrontar dos espais simbòlics, Montmany –allò sagrat– i Puiggraciós –erotisme–, en un correlat característic de la literatura europea del tombant de segle i de les tensions ideològiques i estètiques que conflueixen en el Modernisme. D'aquesta manera, assenyalà Castellanos, personatges com mossèn Llätzer o la Roda-soques serien personatges tipus. El primer, l'intel·lectual conscient i amb voluntat de transformació; la segona, l'inconscient col·lectiu, un instint despersonalitzat. Segons Castellanos la novel·la sap mostrar el malestar de l'intel·lectual de finals del XIX i també el seu fracàs en l'intent de regenerar espiritualment el poble.

Mossèn Llatzer veu la **dicotomia: la parròquia és el domini del Bé; Puiggraciós, és el domini del diable (Mal)**. Domini del diable perquè serà on s'aixoplugarà i on, el mateix ermità a més de tenir cura de sants i verges, protegeix i apeixa la bagassa. Puiggraciós, l'indret més proper al cel, la terra alta, s'omple del tuf de mal. Definitivament, el mal es troba arreu.

Castellanos subratlla la importància de l'obra de Caselles com a primer exemple d'aplicació dels pressupòsits estètics del Modernisme al gènere de la novel·la. En aquest sentit, *Els sots feréstecs* és una novel·la eminentment simbòlica, que contrasta amb les novel·les realistes de l'època, on els espais (l'església de Montmany enclotada en els sots enfront l'ermita de Puig-graciós, ubicada en el cim de la muntanya; el temple enfront de la natura...), els personatges (mossèn Llätzer encarna el viu entre morts; la Roda-soques, el diable; l'Aleix de les Tòfones, en la seva 'terrenalitat', gasiveria i desconfiança, símbol de Catalunya, l'ús del llenguatge (eminentment subjectiu i poètic, amb una marcada tendència a la deformació), esdevenen elements que produeixen un efecte punyent en el lector. La lectura d'*Els sots feréstecs* pot resultar difícil en ocasions a causa del seu llenguatge (un llenguatge ruralitzant, ple de dialectalismes i vulgarismes...), però es tracta d'un text tèrbol, intens, violent i eminentment suggeridor. Una obra que, sense cap mena de dubte, cal conèixer.

ELS LLOCS

CASTELL DE MONTMANY

El **castell de Montmany**, també conegut com a *Castell dels Moros*, del *Prat* o de la *Rovira* és una construcció defensiva del segle XI-XII actualment en ruïnes ubicat al terme municipal de Figaró-Montmany, a la comarca del Vallès Oriental. És en el territori de l'antic poble rural de Montmany de Puiggraciós. Està situat a la part occidental del terme, a prop i sota dels Cingles de Bertí, a llevant del poble del Figueró. Situat en un turó dels contraforts septentrionals de la Serra de la Cospinera, és a migdia de les restes de la

masia del Prat i a l'est-nord-est de la del Romaní, al nord-est de les de la Casa Blanca i de Cal Pèl-roig. El 1949 va ser catalogat com a Bé Cultural d'Interès Nacional.

Història

El castell de Montmany és documentat com a centre del terme des del 1187, bé que devia existir des de molt abans. Així, consta que en l'any 966 els [marmessors](#) del comte Mir assignaren a la seu barcelonina l'església de Sant Esteve de la Garriga, amb les esglésies pròpies una de les quals era, hom creu, la de **Sant Pau de Montmany**. Els Santaeugènia, senyors del casal de Blancafort

Castell de Montmany

de la Garriga, en foren [castlans](#) des de finals del segle XII i tot el

segle XIII. El castell hi consta en totes les transmissions de domini de la família Santaeugènia. L'alt domini era de la casa comtal o caserna del rei catalanoaragonès.

Cap al 1357 en Ramon I de Centelles l'adquireix, per lliure i franc alou de mans del rei Pere el Cerimoniós, el mer i mixt imperi i tota la jurisdicció alta i baixa dels castells de Montmany i de Gallifa de la vegueria del Vallès, amb els termes respectius, per 7.000 sous barcelonesos. Des d'aleshores, el terme romangué propietat dels Centelles i restà unit fins al segle XVI a la baronia i després al comtat de Centelles, bé que tenia batlle propi.

Dels delmes i rèdits del castell de Montmany en benefici dels Centelles, n'hi ha força comprovants. Documentalment, veiem actuar els síndics del terme del castell. En els fogatjaments del segle XIV, el «*Castell de Muntmany*» hi surt esmentat. El 1379, el rector de Sant Pau de Montmany tenia «*un cert benefici*» en «*una capella anomenada en el castell de Montmany*». En l'any 1380, la jurisdicció de la Garriga fou venuda pel sobirà al seu conseller i majordom Eimeric de Centelles. L'any 1472 — any de la conclusió de la guerra contra Joan II — la possessió requeia, per vincles familiars, en Pere Galceran de Cruïlles. Hi ha esment que l'any 1519 els Centelles eren senyors de Montmany, amb tota la jurisdicció civil i la criminal, i que el terme de Montmany era de la baronia de Centelles.

Arquitectura

És un edifici de planta quasi quadrada (16x15 m). Les parets més ben conservades són la de l'est, de 6,5 m d'alçada i la del sud, un xic més alta. El gruix dels murs és d'un metre aproximadament. La porta, de 170 cm d'amplada, s'obria al mig del mur oest. Hi devia haver un primer nivell, un primer pis d'uns 2,5 m, ambdós amb nombroses espitlleres i un tercer trespòl, potser de coberta. Al centre de la construcció, una cambra de 4,55x6 m

potser servia com a cisterna. L'aparell constructiu del mur és de carreus desbastats, escairats i units amb morter de calç. Al costat de ponent, les restes d'un possible recinte exterior, més o menys coetani de la construcció principal.

La fortificació, per les seves característiques que recorden l'estructura interna d'algunes cases fortes de la baixa edat mitjana, es pot datar de finals del segle XI a ple segle XII.

SANTA MARIA DE PUIGGRACIÓS

El **Santuari de Puiggraciós** està situat al bell cim del contrafort oriental dels Cingles de Bertí, en el terme municipal del Figueró, a la comarca del Vallès oriental. Es troba a una altitud de 689,2 metres, una mica abans d'arribar al cim del Puiggraciós, al seu nord-est.

Al llarg dels segles la devoció a la Mare de Déu de Puiggraciós arrela entre les parròquies dels voltants, fins que el 1701 s'inicia la construcció del **Santuari de Puiggraciós**. Un santuari que sempre dependrà de la parròquia de Montmany fins que el 1910, el rector decideix traslladar-hi la seu parroquial davant l'estat de l'església de Sant Pau que amenaça ruïna. Des d'aquest

Santuari de Puiggraciós

moment, al Santuari s'hi succeiran diferents habitants: el rector, ermitans, famílies pageses, fins que el 1973 s'hi instal·la un grup de monges provinents de la comunitat de Sant Pere de les Puel·les de Barcelona. Des d'aleshores, aquesta petita comunitat de monges benedictines de Sant Pere de les Puel·les aglutina les devocions a la Verge de Puiggraciós tot mantenint una presència constant al Santuari d'acolliment i pregària.

Història

L'any 1701 s'iniciaren els tràmits per a la construcció del Santuari molt a prop d'on, segons la llegenda, es va trobar la imatge de la Mare de Déu. El 1711 s'obrí al culte i el 1737 estava ja enllestit el retaule de l'altar major. No es coneix la data del bastiment del cambril, però sí que en consta l'existència l'any 1771. Durant uns anys els parroquians de Montmany utilitzaren el santuari com a temple parroquial, atès el mal estat de l'església de Sant Pau de Montmany. Ben aviat s'hi va construir també la casa de l'ermità, que més endavant es convertí en **hostatgeria: és on Raimon Casellas situa algunes de les escenes més punyents de la seva novel·la Els sots feréstecs**.

Durant la guerra civil espanyola, el 25 de juliol de 1936 va ser cremat el santuari i destruït el magnífic retaule barroc, a més de moltes altres destrosses a l'edifici. La imatge de la Mare de Déu es va poder salvar gràcies al coratge d'uns veïns que la van amagar en diversos indrets. Actualment, i des de l'any 1946, per disposició de l'Ordinari del bisbat de

Barcelona, el Santuari passà a la jurisdicció de la parròquia de Sant Genís de l'Ametlla. Ja a partir del 1939 s'inicià la reconstrucció de l'església, atès que només hi havien quedat les parets. És, però, des del 1951 que es va fer un nou i decidit impuls per continuar l'obra de restauració, sota la direcció de l'arquitecte Lluís Bonet i Garí i l'empenta del rector de l'Ametlla, mossèn Jesús Ventura. El diumenge 8 de setembre de l'any 1957, acabades les obres, es féu la inauguració solemne en una diada de gran festa i amb nodrida presència dels pobles de la comarca. S'entronitzà la Santa Imatge pel bisbe de Barcelona Gregorio Modrego Casaus.

Arquitectura

La planta és de creu llatina. Sobre el creuer hi ha una cúpula. Les voltes estan decorades amb motius florals. L'absis actual és nou i correspon a l'entrada de l'església primitiva. Disposa d'un cambril on s'exposa la imatge de la **Mare de Déu de Puiggraciós** i un petit cor amb balustrada de fusta. La porta d'entrada és quadrada, amb una motllura al voltant. Per sobre, un ull de bou. Corona la façana una petita espadanya amb un arc de mig punt.

La imatge de la Mare de Déu

La imatge entronitzada al cambril del Santuari és la primitiva talla gòtica. És una figura de la Mare de Déu dempeus alletant el Nen Jesús, que sosté en braços. Té una alçada de 69 centímetres, és policromada i daurada. Porta una túnica vermellosa i un mantell en plecs de color blau i presenta una mirada dolça i maternal. En els seus orígens tant la Verge com el Nen Jesús portaven sengles corones d'argent. La imatge es venerava a l'església de Sant Pau de Montmany des del segle XV. A mitjan segle XVII ja sorgeix el nom de **Mare de Déu de Puiggraciós**. I és que en aquella època els feligresos de Montmany, cada 25 de març, pujaven amb la Imatge en processó al cim del Puiggraciós, prop d'on avui hi ha el Santuari. En aquella diada es beneïa el terme municipal i es repartien panets beneïts entre els assistents al romiatge. La llegenda explica que la Imatge fou trobada per un pastor i un bou molt a prop del Santuari, on hi ha una petita capelleta, a la vora de la torre que s'havia utilitzat per l'antic telègraf òptic i que està declarada Bé Cultural d'Interès Nacional.

MONTMANY

Montmany deriva del mot "MONT", que significa muntanya o punt elevat i l'adjectiu "MAGNUS", gran. El municipi de Figaró-Montmany és al nord de la comarca del Vallès Oriental, a 320 m d'altitud i al bell mig de l'angosta vall o congost que va donar nom al riu que la solca. Els 15 km² del terme es reparteixen a banda i banda del riu Congost. A la seva esquerra el terme s'enfila Montseny amunt, assolint la màxima cota amb el cim de Roca Centella, de 1.000 m d'altitud, a l'extrem sud de les carenes d'en Bosc. Aquesta meitat montsenyenca del municipi, inclosa dins del Parc natural del Montseny, abasta bona part de la vall de Vallcàrquera, drenada per la riera de Vallcàrquera, als peus del turó de Tagamanent. També inclou el vessant sud d'aquesta vall, vers el paratge de Monteugues. A la riba dreta del riu Congost, en canvi, el terme fa via cap als contraforts dels cingles de Bertí. En aquest sector del municipi s'inclouen les valls del sot del Bac i dels sots Feréstecs, tributàries també del Congost. El municipi encara s'estira més direcció sud-est sota el turó de Puiggraciós i vers el turó de les Planes.

L'UIÀ (L'Ullar)

L'Ullar és una masia del terme municipal del Figueró, pertanyent a la comarca del Vallès Oriental, dins de l'àmbit de l'antic poble rural de Montmany. Està situada en el sector sud-oest del terme, al costat nord-est del que fou el nucli principal del poble de Montmany, on hi ha l'antiga església de Sant Pau de Montmany. És una de les poques masies encara habitades. És a la dreta del torrent de la Rovira i del torrent de Maries. Hi passa el camí de Sant Pau de Montmany.

“... trencant a mà esquerra de la vall, empenia l'aspra pujada de ca l'Uià.”

“... que hermós que és tot això, enmig de la seva mateixa feresa!”

Era el lloc de sojorn d'en Caselles. Ullar vol dir **mirar**. Des de l'Ullar s'albiren tots els sots. Es pronuncia [uià] segons la transcripció fonètica, mostrant un fenomen propi de la zona d'Osona: **el ieisme**. Casal documentat ja a l'any 1251, l'antiga masia va ser habitada per la família Ullar fins a principis del s. XX, quan va haver-hi un plet entre familiars i acabà en mans de Salvador Font i els seus causahavents. Situada, un xic elevada, al bell mig del sot de Montmany, es troba en bon estat de conservació i és habitada. A la propietat de l'Ullar trobem prats de pastura i bosquets mixtos amb caducifolis com els oms, els roures, les serveres i els avellaners. És, junt amb la parròquia de Montmany, l'altre punt de referència dels Sots Feréstecs.

SANT PAU DE MONTMANY

L'església de Sant Pau de Montmany és una antiga església d'estil gòtic tardà, actualment en estat ruïnós, del terme municipal del Figueró, dins de l'antic poble rural de Montmany de Puiggraciós, inclosa en l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. Fins fa ben poc, 1981, el municipi del Figueró era conegut com Montmany de Puiggraciós. Precisament en la zona coneguda com Montmany, presidida pels cingles de Bertí, Raimon Casellas va situar-hi l'acció de la seva coneguda novel·la *Els sots feréstecs*. És aquí on arriba mossèn Llätzer amb l'ànsia de canviar el comportament d'aquells pagesos poc sociables i entotsolats en els sots. Al seu entorn o en l'era de la rectoria, encara avui habitada, podem llegir diferents fragments de la novel·la que hi són ambientats.

“... semblava que el cercol de muntanyes que el voltava s'anés clouent, clouent, darrera seu, com per si tots costats l'aparedessin, fins a quedar enterrat dintre del sot!”

“... i al veure davant seu l'ombra de la rectoria feta runes, i el fossar cobert de malves... i el cercol de muntanyes negres que el tenia aparedat per tot arreu... va trencar un plor, un plor...!”

Arquitectura

Església adossada a un edifici. Té planta de creu llatina (la nau fa 11,28 metres de longitud per 5,12 d'amplada i una alçada de 6,5 m. Els braços laterals de les capelles fan 3,2 metres de llargària i 3 d'amplada). Nau única que es cobria amb volta de canó i les capelles del creuer i de l'absis amb voltes de nervis. Té absis poligonal. La portada està mig tapiada i la façana té una gran escletxa pel mig. La portada està coronada per un frontó de tipus renaixentista, amb tríglifs i mètopes. El campanar d'espadanya és de dos buits. Els angles estan emmarcats per carreus.

Història

La primera notícia documental de la parròquia és de l'any 1139. A partir del s. XIII es pot resseguir la seva història. El s.XVII (1600-1607) es va construir l'església actual. En una visita del 30 de setembre de 1600 el bisbe considera incorrectes les obres de l'església fetes pel mestre de cases Jaume Salvador de Cardedeu. Se succeeixen altres mestres de cases fins al 1607, quan s'acaba l'obra. La construcció del nou temple de Sant Pau de Montmany, que va substituir l'església romànica consagrada a finals del segle XII, s'emmarca en la renovació material de les esglésies dutes a terme durant la Contrareforma. Es va abandonar l'any 1910, quan es traslladà el culte religiós al Santuari de Puiggraciós i actualment es troba en un estat ruïnós, la façana és pràcticament dividida en dues parts per una esfereïdora esquerda. Els portals s'han tapiat.

PUIGGRACIÓS

“Cada festa, en havent dinat, ja se sabia, la jovenalla de les clotades feia cap a Puiggraciós”....

Era l'ermita el punt d'aplec dels esgarriats feligresos d'aquells sots, que anaven a missa primera quan se n'hi deia. L'ermita de la novel·la s'ha convertit en un santuari, ben cuidat i ple de vida, regit per monges benedictines. El contrast amb Sant Pau de Montmany és notable i, com en l'obra de Casellas, també a favor de l'antiga ermita, però amb un caire ben diferent. Només cal veure alguna de les publicacions pietoses que s'hi fan o la gent que hi ha un diumenge qualsevol, per comprovar que els parroquians no són rústecs camperols sinó gent culta de ciutat. Si avui Sant Pau és abandó i desordre, aquí és puixança i pulcritud. Des de l'esperó que hi ha darrere la torre de senyals del segle XIX, es pot contemplar un ampli panorama sobre tota la vall, especialment sobre el sector del serrat del Castell, que es domina molt bé. Corona el serrat el Castell de Montmany; a sota hi ha la casa de can Puça i una mica més a l'esquerra el Romaní. Cap a l'est hi ha la vall del Congost i al sud el Serrat d'Ocata.

COLL DE CAN TRIPETA

“Per a trobar més cases esgarriades dins del terme, s'havia de pujar hala! hala! cap al serrat de Puiggraciós o trescar, rostos amunt, amunt, fins al coll de can Ripeta, o bé traspasar les aspres serres del voltant del sot...” [...] ...“al trobar-se dalt del coll, va fixar els ulls ansiosos cap al sot que de sobte se li obria davant seu.”

A la novel·la queda desfigurat amb el nom de coll de can Ripeta. Cruïlla de camins i parti

Congost de les que van al Tenes a través del sot de Bellobir. A llevant tenim el sot de Montmany o els Sots Feréstecs i el Tagamanent, mentre que a ponent, on es veu el Farell, els cingles de Gallifa, el Montcau i la Mola, hi ha el sot de Bellobir, on s'hi poden identificar can Carbassot, can Coll i can Pau Boget, esmentades a la novel·la.

ELS PERSONATGES

Mossèn Llàtzer

Castellanos veu simbolitzada en la posició de mossèn Llàtzer, protagonista de l'obra, la de l'home que en la seva rebel·lia d'intel·lectual o d'artista vol despertar a la vida individual els homes massificats i adormits en una mena de pleta amorfa i degenerada, tenallats per la natura cega i els instints ancestrals. De fet, mossèn Llàtzer, exiliat a l'esbalandrada i ruïnosa parròquia de Montmany per la jerarquia, a causa d'haver pretès, heterodoxament, desenterrar un heretge, puja, des del començament, el seu camí de calvari redemptor, topant, primer, amb una natura feréstega i amenaçadora, i, després, amb la realitat roïna, informe i degenerada dels homes que l'habiten. No és debades que Caselles ens comença la novel·la amb un personatge-símbol de la degradació de la gent d'aquells terrenys -l'ALEIX- i contraposa el temple -lloc dels ideals superiors, de la claror, de la pregària i de la vida- a la feredat del terreny- dominat per la fosca, el silenci i la mort. És la primera presa de contacte que ens dóna, als lectors, amb el món que ens vol pintar. El capellà entra en aquella mena de "regne de la mort" seguint la pròpia ascesi, convers convençut per bé que li costi llàgrimes. El sacerdot es veu aviat voltat per homes tan esquerps com la natura que les envolta, mancats, per tant, de consciència, de voluntat, de sentiments, d'impulsos: **Tot ho fan a les palpentes... No pensen... Tampoc estimen.** En definitiva, no viuen. **Jo visc, jo penso, jo batego, jo estimo**, es diu el mossèn. La contraposició és palesa.

L'Aleix de les Tòfones

"¿A on reïra de bet deuen haver anat a raure els ossos corcats d'aquell jaio del dimoni? [...] Se pot ben dir que l'Aleix era la temptació eterna de tot Montmany. La figura cargolada del jaio omplia de dia i nit el pensament de la gent trista i miserable que habitava les cases escampades per aquells sots..."

És un personatge misteriós, intemporal, de llegenda, gairebé per a fer por, que viu sota un cau i es dedica a buscar tòfones, un bolet amb fructificacions amb aspecte de tubercle, que madura sota terra, amb algunes espècies molt apreciades com a condiment. **"...pla sabia a on jeien ¡les remaleïdes! ben acotxadotes sota terra... ¡Rellamp que les toc!"**. De cent passes lluny ja coneixia el jaio els llocs preferits per la perfumada trumfa. - **Les condemnadotes prou s'entafuren... pro ju les amarro pu-**. Cavava per aconseguir-les i, una vegada les netejava, s'assegurava que no el veia ningú i les guardava dins el sarró. **"Túfunes... Nu'n cercu pos"**. Això és un secret. A l'actualitat aquesta pràctica està encara estesa. La gent que l'envolta (pastors, llenyataires, bordegassos...) tenen enveja. Estaven tot el dia pensant en ell, comptant els seus passos, on era, què feia, quants diners tenia, on s'amagava... La gent dels sots mostra "tèrbols propòsits de robo i de mort". Segons diu la llegenda, aquest personatge va morir i va ser enterrat un cop, però havia aconseguit ressuscitar perquè tenia contacte amb un altre món: el dimoni. La novel·la s'inicia amb l'explicació d'aquest personatge que ens apropa al món subterrani, i que d'alguna forma ens aglutina trets essencials de la gent dels sots.

La Roda-soques

En el decurs de la narració s'esdevé un fet que catalitza les reaccions: arriba a Puiggraciós, a la posada de l'ermita veïna, la Roda-soques, símbol del MAL, l'esca del pecat mortal, la mala fembra d'aquells indrets, la *femme fatale*, la meuca bosquetana, que per les valls i per les terres feia seguir els homes i els minyons amb la ferum de la carn. Fins els vells que hi havia corrien darrera d'ella. Fins els bordegassos desnerits. L'únic que els pot moure, o millor dit, mig moure, és el sexe. La Roda-soques s'amagava a les clotades per tal de no ser vista, ja que és rebregada; ningú la vol per "escandalosa". Per a mossèn Llàtzer tenir una prostituta, una mala pècora, una perdició de les ànimes al costat de l'església era vergonyós. Però no li quedava més remei que ser fort, tenir coratge, fermesa per a lluitar contra el domini, la nissaga i aterrar-la amb l'amenaça de les penes que no s'acaben mai més. El fet era vèncer el domini de les luxúries que s'havia ficat al cos dels feligresos o bosquerols. Els bosquerols reaccionaven com animals que se senten atrets per l'olor de la dona. N'han sentit a parlar tant d'ella que només volien anar a veure-la i "se posaven a l'aguait entre els pins o matolls": la fascinació de l'ésser humà pel Mal. Com a prostituta, la Roda-soques "encarna" el sexe despersonalitzat. És "el" sexe, veritable atracció rere l'instint de tots els bosquerols. Amb tot, com a personatge -versemblant i simbòlic a la vegada- és una figura monstruosa ("estranya imatge") que condensa tots els tòpics de les preferències eròtiques dels homes primitius, no cultivats: volum (les seves carns blancasses), color (cabell roig, vestits i mocadors llampants) i veu (canta, riu i crida). És exòtica en contrast amb les dones negres, seques i silencioses de Montmany, que la denuncien no pas per competència sexual, sinó com a element insòlit que subverteix l'ordre. A més, prové de la plana i de les viles, és a dir, per als terrassans, té "món". I és vella i rebregada: és perversa. Casellas la pinta amb cabells rojos i carns fofes, per simbolitzar, d'acord amb la imatgeria finisecular, la força demoníaca i maligna. Ella representa el mal, la perversió, la força de la natura sense raó ni fre. **De nit... tots els homes es rebolcaven pel jaç somniant aquella dona.** El mossèn **ara ja sabia per quin cantó esclataria la guerra.** La lluita es condensa en la confrontació de mossèn Llàtzer amb la Roda-soques, que inflama cínicament la luxúria dels pagesos i es mofa de la feble autoritat del sacerdot. L'idealisme inicial del capellà -els seus pecats previs d'orgull intel·lectual, el penediment i el desig de convertir l'exili en alliberació i salvació- es redueix progressivament a un estat de desesper nihilista. La personalitat que lluita per afirmar-se generosament és ofegada per les forces del Mal. Segons Castellanos, personatges com mossèn Llàtzer o la Roda-soques serien personatges tipus. El primer, l'intel·lectual conscient i amb voluntat de transformació; la segona, l'inconscient col·lectiu, un instint despersonalitzat. La novel·la sap mostrar el malestar de l'intel·lectual de finals del XIX i també el seu fracàs en l'intent de regenerar espiritualment el poble.

Els pagesos o bosquerols o feligresos

Del Capítol: La gent dels llimbs

"Eren gent xaruga quasi tots, carregats de nafres i de xacres, com ròsses per anar al canyet: L'avi Pugna traginant un goll tan gros que li abraçava tot el coll, des del clatell al sotabarba; en Pere Mestre, amb aquella cama curta que el feia ranquejar tot fent ganyotes i saltirons, lo mateix que una granota; el Cosme de la Rovira, groc de cara i tot pansit i alt i prim com un pollancre; el Bepus de l'Uià, roig de pèl i guerxo d'ulls; el jaio de Romaní, l'Aleix de les Tòfones, cargolat a tall de serp i mig rient per sota el nas; el cego de l'Uià, el Pau Malaric, escardalenc com una mòmia; el vell Sunyer, amb barballeres de bou; el Prat del Bosc Negre, més pelut que un ós; el jaio del Lledonell, amb la seva cara d'òliba; l'hereu Janet, tot motxo, motxo; i el xicot Margueridó, més esquerp que un porc singlar; i el bordegàs de l'Ensulsida, i el porquerol, en Carbassot ... [...]"

“Amb tot i haver-hi per allí aplegada tanta gent, surava arreu una llei de quietud estranya, com si aquells homes tinguessin el do misteriós de moure's en el silenci, sense piular, ni respirar, ni fer remor de cap mena. L'un estava amb el cap caigut sobre el palmell de la mà, com si dormís; l'altre, tot encantat, tenia els ulls fixos sobre els munts d'herba del cementiri; aquest, amb la vara de freixe que tenia als dits, gratava suaument la terra de davant seu; aquell restava amb la boca badada i els ulls clucs, com un babau. Els bosquerols no obrien boca. El rector se'ls mirava, se'ls mirava... “Són bestioles de bosc! - pensava el capellà, davant d'aquell silenci, ple d'angúnia-. Són taups de la terra, engorronits a les arrugues de les muntanyes, a on hi han fet el cau... Més s'estimen dormir quietons dins les tenebres que caminar cap a la llum. Estant-se a la fosca han perdut la vista, com han perdut la paraula vivint en la solitud...” Al contemplar tan aclaparada i abatuda la munió de feligresos que s'asseia al pla del cementiri, se li representava que tenia davant seu, tota plegada, la humanitat tristoia que havia passat pels sots durant els segles. **A sota terra hi jeien, en la pau de la mort, les generacions passades. A damunt, sobre el fossar, s'hi escampaven les generacions del dia, gairebé tan somortes i dormilegues com les de sota, que dormien el somni etern... ànimes obscures que vagaven sense esma per la foscúria dels llimbs..”.**

Els sots feréstecs

Textos

Del Capítol: El regne de la Mort

Camí de pujada

“I quina tristor, allavors, quina tristor més fonda va ser la de mossèn Llàtzer quan va veure que, tant com anava **caminant cap a la rectoria**, semblava que el cercol de muntanyes que el voltava s'anés clouent, clouent, darrere seu, com si per tots els costats l'aparedessin, fins a quedar enterrat dintre del sot! Davant per davant se li alçaven les fosques obagues de la Rovira, coronades pels cims altíssims de Puiggraciós. A mà dreta se li arrengleraven, com un pany de muralles que toqués el cel, les roques fantasmes dels cingles de Bertí. A mà esquerra se li estenien les feixes conreuades de l'Uià, tot esgraonant les vessants, com si volguessin arribar als núvols. I a darrera, cap a darrera, ajudant-se de mica en mica amb les feixes de conreu, se li apareixia el tossalot del Romaní, amb el Castell dels Moros dalt de tot, traient el cap com un espectre. Roques, turons, feixes, espadats, tossals, cingleres, se donaven la mà tot a l'entorn, formant una roda de muntanyes negres que esglaiava de mirar. [...] “

“Les quatre cases que hi havia per allí escampades acabaven de fer més feréstec, més solitari, aquell desert enclotat. A l'altra banda de l'Uià, amb prou feines s'hi endevinaven les molsores parets de la Rovira; allí, al lluny, a penes s'entreveïen les casetes de can Pere Mestre i de can Pugna, arrupides al peu de la cinglera; enllà, enllà, dessota el

Castell dels Moros, quasi no es reparava el casalot enrunat de Romaní. [...] Després d'aquests caus mig ajaguts per terra, no es veia altre vestigi d'estada humana que l'aplec que formaven, al mig de la trista vall, la rectoria i l'església, ajuntades entre si per la verdor negrenca del cementiri. Per a trobar més cases esgarriades dins del terme, s'havia de pujar hala! hala! cap al serrat de Puiggraciós o trescar, rostos amunt, amunt, fins al coll de can Ripeta, o bé traspassar les aspres serres del voltant del sot i davallar, rostos avall, avall, a les clotades veïnes, rodolant pels pendissos pedregosos de Can Sunyer o bé enfonsant-se a les obagues de can Prat, per entre les tenebres del Bosc Negre...”

La rectoria i l'església

“Del manyoc de claus que duia, el jaio va triar la que venia bé an el pany, va forfol·lar, va obrir, va empènyer la porta... i tots van quedar glaçats quan, al donar un pas cap endins, van adonar-se del munt de runa que tenien davant seu. Carreus caiguts, guixots per terra, caps de biga mig penjant, componien la trista decoració de l'entrada de la casa, que semblava que plorés tota la tràgica misèria que traspuen els llocs abandonats. [...] - Deixeu estar això per aquí... i anem-nos-en cap a l'església abans de ser nit... Però altre cop van topar amb els obstacles misteriosos que pertot els feien la traveta. L'herbei gras i atapeït que de cap a cap cobria el cementiri, fins a colgar les creus més altes dels enterraments, els privava de dar un pas per arribar als murs de l'església. Semblava talment que tot lo que se'ls posava a davant, fossin plantes, fossin homes, fossin pedres, tot els mirava de mal ull i tot se conjuminava per a revoltar-se contra la gent forastera que venia a torbar el silenci de les coses mortes i dels indrets adormits... [...]”

“Quan, travessat el fossar, van arribar a la porta de l'església, van anar per a obrir tot de seguida; però ¡quina angúnia feien aquells entrebancs! També van trobar que no podien... Semblava que el rovell de tots els segles s'hagués refugiat dintre del pany [...] Mes van apretar amb tanta ànima els forasters que, tot cruixint i grinyolant, la porta va badar-se, al moment mateix que s'aixecava un brogit espantós dins de la nau de l'església. Eren els ocellots que, dormint ajocats per qui per lla, van esvalotar-se al sentir soroll i, xisclant i espetegant d'ales, van fugir pels finestrals, com una munió de mals esperits. [...] Era tot fosc, espès, negre, com una gola de llop [...] L'aigua de les pluges, degotant per les esquerdes de la volta, s'havia embassat per terra, omplint els sots que feien les lloses mig enfonsades... “ [...] Quina desolació! Quina misèria! Amb els braços penjant al llarg del cos, [mossèn Llätzer] no feia més que moure el cap pausadament, tot contemplant el catau mig ensorrat que d'aquella hora endavant li serviria d'estada. Al pensar que **allò venia a ser com una mena de sepultura a on anava a enterrar els dies de sa vellesa**, abans de ficar-se per sempre més a la tomba veritable de la mort, li entrava un defalliment d'esperit que l'omplia d'esgarrifances i congoixes...”

Del Capítol: Mal somni

El somni premonitori

“Havia somniat que l'enterraven en vida dins d'un gran sot, aparedat de muntanyes negres. Ell prou cridava, amb els cabells eriçats de por “¡Mireu lo que feu, mireu que m'enterreu de viu en viu!...” “No hi fa pas res... -li responien des de les fondàries dels avencs-; no hi fa pas res... Aquí tothom hi viu, de soterrat; aquí tots som alhora mig cadàvers, mig vivents...” I allò que li deien era ben veritat, perquè només li calia mirar al voltant del somni per a veure que tot era un immens cementiri, guarnit de fosca i de

solitud. Les cases, escampades ençà i enllà, no eren res més que tombes i ninxos... i la gent tristoia que les habitava, res més que morts [...] La mort va seguint, seguint... i, a la primera tremolor de la llum, els difunts surten de casa, qui amb l'aixada al coll, qui amb el sarró a l'esquena. Com animetes de l'altre món, tots van caminant d'esma a l'ombra de les boscúries, i els sembla que fan camí i que passen per allà on volen. Mengen, beuen, caminen, s'aturen, llauren la terra, pasturen els ramats... i tot ho fan a les palpentes, sense saber perquè ho fan. Ho fan... perquè ho han vist fer als altres morts més antics, que van tenir per pares o per avis. Els morts no pensen, i solament per instint segueixen els camins mis esborrats que els van deixar les centúries... Tampoc estimen... com no sigui la quietud que els volta eternament... Que no els toquin, és lo que volen. Que no els inquietin... Que els deixin estar..."

Del Capítol: El Pallasso Bosquetà

Puiggraciós

"Cada festa, en havent dinat, ja se sabia, la jovenalls de les clotades feia cap a Puiggraciós. Així com a trenc d'alba era l'ermita el punt d'aplec dels esbarriats feligresos d'aquells sots, que anaven a missa primera quan n'hi deia de cent en quaranta algun capellà dels encontorns, cap a migdia i a la tarda servia de cau als briscaires i jugadors de truc. De bon matí tot eren caputxes blanques que, vingudes d'ací i d'allí, s'anaven ficant a l'esglesieta, avisades pel so esquerdat de la campana, que, enmig del silenci de les boscúries, semblava que digués. *Pugeu, tau, tau... pugeu si us plau...* De mig de matí en avall, tot eren homes, minyons o bordegassos que, amb un clavell de moro a l'orella i trencant pinyons torrats, se ficaven a les cambres baixes del rònec hostalet, arrambat a tall de contrafort a les parets de l'esglesieta. El mateix ermità xaruc que havia ajudat la missa matinal amb el roquet damunt les calces, convertit després en hostaler, anava i venia del tinell, prenent els porrons de beguda que mesurava l'ermitana i repartint-los als parroquians de cada festa, pastors, mossos, pilers o llenyataires, vinguts de qui sap a on ... Ara ja feia temps que de missa no se n'hi deia... però per això, a les tardes de les festes, jno en vulgheu més de gernació a l'hostalet a jugar al truc o a la brisca, entre got i got de vi!"

Del Capítol: La Roda-soques

"Quan mossèn Llätzer va rebre la mala nova, va semblar que li estimbessin a damunt les muntanyes negres que l'aparedaven. De primer moment, ni menys va saber de què se les havien aquelles dones vingudes del Serrat per a fer-li saber lo que passava. -La Roda-soques?... -preguntava el rector, estranyat-, Però bé... i ¿qui és la Roda-soques? Les dones del Serrat ho sabien massa com més prou. La Roda-soques era l'esca del pecat mortal, la mala fembra d'aquells indrets... Era la meuca bosquetana, que, corrent d'ací d'allí per les valls i per les serres, feia seguir els homes i els minyons amb la ferum de la carn. Fins vells xarucs hi havia que li corrien al darrera; fins bordegassos desnerits, que s'hi corsecaven i neulien... [...]"

"-¡Quina vergonya, Senyor Déu meu, quina vergonya! -barbotejava, escandalitzat, el capellà-. A on s'és vist un sacrilegi semblant? Tenir a l'ermita, a la mateixa ermita, a l'altra part de l'esglesieta, a quatre passes de la Mare de Déu, una mala pècora com aquella, que és la damnació dels homes, la perdició de les ànimes!"

"Fins aleshores l'esperit del mal havia surtat com indecís per dins de l'ànima ensopida

dels bosquerols; però ara ja començava a prendre forma, a prendre vida i colors. Davant per davant de la potestat de Déu, que ell encarnava, s'alçava la potestat de l'infern, encarnada en la mala dona de l'ermita. **Des d'aquella hora endavant, els sots ombrívols, que ell volia redimir de totes passades, fos per la pietat, fos per la temença, quedarien repartits en dos dominis... el domini de Déu, a la parròquia... el domini del diable, a Puiggraciós...**"

LA DERROTA FINAL

Del Capítol: L'Agonia

"I, mentres els dos vells se postraven al costat del llit, mormolant un parenostre, el rector va fer un gran esforç per a parlar; però amb tot i l'esforç no va poder..."

"Perquè de mort no ho era, encara, mossèn Llätzer... Sentia ben clar tot lo que deien, coneixia tot lo que passava al seu voltant... però no podia girar-se ni moure's, ni dir un mot, ni donar senyals de vida. [...] i, al pensar que podien enterrar-lo abans de morir, sentia que se li arrapava a l'ànima el terror més negre. "És el càstig de les meves culpes!", rumiava horroritzat. "És el càstig dels meus pecats, el ser sepultat en vida! De viu en viu me varen ficar a la tomba negra d'aquests sots... De viu en viu me donaran terra sagrada en el fossar de l'església. És una sentència que porto a sobre, la de ser tractat eternament com a difunt. Quina damnació més tremenda per a mi, que sempre he cercat la llum del sol, que sempre he cercat la vida! Bressat per la dèria de fer reviure a un savi dels sigles morts, vaig furgar la sepultura dels seus llibres, vaig dir que la veritat del món era allí dins, vaig voler d'un heretge fer-ne un sant, i, cada dia més ensuperbit, no vaig parar fins a estimbar-me dins del pecat, que és la mort de l'ànima... Després me varen desterrar per càstig an aquest sots amarats d'ombra i de tristesa... vaig provar de fer brollar el moviment i la vida. **Volia ressuscitar als bosquerols difunts que van caminant per les boscúries negres amb positures de ser animats; però, en comptes d'encomanar-los la vida an ells m'han encomanat la mort a mi...** Per a obrir-los els ulls a la llum eterna, m'he deixat fer escarnots, m'he deixat enganyar, m'he deixat escopir, m'he deixat martiritzar de cos i d'ànima... i ara, per paga de tot, m'ajudaran a enterrar de viu en viu, i fins vindran a ballar davant de la meva sepultura..."

Del Capítol: Les absoltes

"Mai com en aquells moments de suprema angúnia havia sonat tan planyenta la veu de les campanes. -Ai, Senyor! -pensava el capellà aterrat-. Ai, Senyor, que toquen a morts per mi!" -Nang... ning... nooong!... -entretant ploraven les campanes, com si acompanyessin amb sanglots la silenciosa tragèdia, aquella tragèdia d'agonitzant que mai sabia ningú del món. [...] Més aleshores les campanes varen parar de tocar, i mossèn Llätzer va creure arribada l'hora de la seva perdició. -Ara baixaran els bosquerols -pensava- i em portaran al fossar! [...] -Ara m'agafaran... -pensava a cada punt- m'embolicaran amb els llençols... i em duran cap a la fossa... [...] Els bosquerols restaven somiosos al voltant del llit mortuori, contemplant encantats les cerimònies fúnebres que els jaios anaven fent de tant en tant. Semblava que no poguessin moure's d'aquell lloc, que una força ignorada els hi tingués encadenats. [...] Però veus aquí que en aquell mateix moment se va sentir una fressa alegroia per la porta de la cambra, com de gent poc recatada que anés a entrar movent bullícia. Tots els bosquerols varen girar el cap, encuriosits de sobte i mig fregant-se els ulls, a tall d'homes que es desvetllen del somni fondo que els tenia aclaparats. Qui primer va treure el cap entre la gent arribada

va ser la mossa de l'ermita de Puiggraciós; després sa mare, l'ermitana; acabat, la Roda-soques. Tots els ulls dels bosquerols se varen clavar en la meuca de seguida... i va sonar dins la cambra una remor de xiu-xius. La Roda-soques va mirar el difunt fent una ganyota fastigosa; després va resseguir amb la vista als bosquerols, entre mofeta i lasciva... després, va girar cua i va sortir...”

“Allavores hi va haver un instant de dubte entre la gent... Què farem? Què direm?... Però, com que en Carbassot se va determinar a eixir del rengle, l'Aleix de les Tòfones el va seguir i, darrera l'Aleix, l'avi Pugna i el Cosme de la Rovira i el Bepus de l'Uià i, a la fi, tots, tots varen córrer darrera la ferum de carn que feia la bagassa, com afanyosos de perpetuar, pels sots ombrívols, la passa de luxúria i de dolor.”

BIBLIOGRAFIA

Casellas, Raimon, Els Sots Feréstecs, edició a cura de Jordi Castellanos, Les Eines de Butxada/9, Editorial Laia, Barcelona, 1980, 1a edició.

Busquets i Grabulosa, Lluís, Literatura catalana, Textos d'orientació universitària, Edicions del Mall, Barcelona, 1986, 2a edició, revisada i augmentada.

ca.wikipedia.org/wiki/Jordi_Castellanos_i_Vila

ca.wikipedia.org/wiki/Literatura_modernista

ca.wikipedia.org/wiki/Els_sots_ferestecs

ca.wikipedia.org/wiki/Santuari_de_Puiggraciós

ca.wikipedia.org/wiki/Castell_de_Montmany

[ca.wikipedia.org/wiki/L'ullar_\(Montmany\)](https://ca.wikipedia.org/wiki/L'ullar_(Montmany))

<https://cincsentits.wordpress.com/...els-sots-ferestecs-de-Raimon-casellas/>

<https://www.endrets.cat/indret/418/sant-pau-de-montmany.html>

NOTES

Fotografies: Blanca Forgas i Manel Vidal

La preparació d'aquesta 64a sortida ha estat realitzada per membres de la Secció de Cultura de l'Agrupació Excursionista Talaia, Octubre de 2014

HORARI PREVIST	INDRET	INCIDÈNCIA	DIST.AROSSEGADA	
7,00 h	Sortida de Vilanova - Pl. Estació	Sortida autocar		
8,00 h	Àrea de Bellaterra (parada)	Esmorzar 30'		
9,15 h	Montmany	Inici caminada	0,000 m	
9,30 h	Visita castell de Montmany		1,350 m	
10,30 h	Ctra. BV-1489		2,700 m	
10,50 h	L'Ullà		3,200 m	
11,00 h	St. Pau de Montmany	Lectura	3,370 m	
12,00 h	Santuari de Puiggraciós	Lectura	6,600 m	
12,30 h	Coll de can Tripeta	Lectura	7,360 m	
13,00 h	Santuari de Puiggraciós		8,120 m	
13,45 h	Restaurant Can Sous	Dinar	11,760 m	
16,00 h	Retorn amb autocar			
17,30 h	Vilanova - Pl. Estació	Arribada		

GOIGS A LLAOR DE LA VERGE DE PUIGGRACIÓS

Puix que sou Cambra Sagrada
Mare del Déu Poderós
sigueu la nostra Advocada
Verge de Puiggraciós.

Graciosa sou, Senyora,
sense taca original,
que al mateix Déu enamora
i a vostre sí virginal
vingué el Fill a fer-hi estada
restant, sempre, Verge Vós:

A Puiggraciós soterrada
mil dos-cents noranta-nou,
vostra Imatge venerada
la trobà un pastor i un bou.
Flor boscana, immaculada,
de perfum miraculós:

Vostres fills, amb sant exemple
a Montmany us han portat
i un altar us fan al temple
per tenir-vos al costat;
però, Vós, heu retornada
al primer lloc prodigiós:

Admirant la meravella
per complaure el vostre anhel
s'alça aquesta humil capella
heretat de Mas-Miquel.
Mil set-cents onze, posada,
en eix tron majestuós:

Recordant vostra visita
font de gràcies singulars,
fem l'aplec a vostra ermita
cada any, vint-i-cinc de març.
Repartint-se en tal diada
un panet substanciós:

Com a verge miraclera
us coneix aquest contorn
i amb fe viva i ben sincera
us invoca cada jorn.
Prec humil, bella tornada;
cant d'ocells harmoniós:

Des del cim d'aquesta serra
prop dels cingles de Bertí
difoneu damunt la terra
llum del vostre Fill Diví.
Amb la gràcia, per rosada,
quin esplet més ufanós:

En aquell tan trist calvari
any mil nou-cents trenta-sis
es profana el Santuari
que era tot el nostre encís.
Vostra Imatge fou salvada
de mans dels perseguidors:

Es ja data que es remembra
i joiosa a tot l'indret
el dia vuit de setembre
mil nou-cents cinquanta-set.
La capella restaurada
té el cambril més lluminós:

A l'entrar-hi vostra Imatge
en un víctor triomfant
us retien homenatge
tots els pobles del voltant.
De bell nou vostra mirada
té el somriure bondadós:

Quan ja mare es sent l'esposa
viu l'angúnia del perill
i us invoca pietosa
comanant-vos el seu fill.
Mai s'ha vist abandonada
en moment tan neguitós:

Defenseu-nos les anyades
compadint-nos la suor;
allunyeu les pedregades;
deu-nos fruits en abundor.
Des d'aquesta serralada
sigueu Vós, far lluminós:

De malures i de penes
sou la font medicinal;
deslliureu-nos de cadenes
del pecat, el pitjor mal.
Guardeu, sempre, la contrada
de verí contagiós:

Proclamada Reina i Mare
de L'Ametlla del Vallès
manteniu-lo, com fins ara,
vostre blau mantell estès,
soplujant la comarcada
que a Montmany li féu honors:

Quan la Mort obri l'entrada
del judici rigorós:
sigueu la nostra Advocada
Verge de Puiggraciós.

V. Ora pro nobis Sancta Dei Genitrix

R. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS

Concede nos famulos tuos, quaesumus, Domine Deus, perpetua mentis et corporis sanitate gaudere: et gloriosa beatae Mariae semper Virginis intercessione, a praesentis liberari tristitia, et aeterna perfrui laetitia. Per Christum Dominum nostrum. - R. Amen.

Il·lustració d'A. Batllori Jofre - Text i melodia revisada Mn. Adjutori Vilalta, prev.